

ЧИСТЯКОВА Олена Сергіївна

здобувач вищої освіти 3 курсу юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України

ПАНЬКОВА Лілія Олександрівна

науковий керівник, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного та господарського права Національного університету біоресурсів і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ВЕКТОР РОЗВИТКУ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ: МІЖ ЄВРОПЕЙСЬКОЮ ІНТЕГРАЦІЄЮ ТА ВИКЛИКАМИ ВОЄННОГО ЧАСУ

В умовах сучасного етапу розвитку *цивільне право* України перебуває на перехресті двох потужних факторів — *європейської інтеграції* та викликів, що постають через збройну агресію Росії. Після здобуття незалежності та проголошення курсу на *європейську інтеграцію*, Україна зобов'язалася привести своє законодавство у відповідність до стандартів ЄС. Цей процес передбачає не лише технічні, але й суттєві правові зміни, зокрема в сфері *цивільного права*, яке повинно забезпечити баланс між традиційними національними підходами та вимогами європейського правового поля. Згідно з *Угодою про асоціацію між Україною та ЄС*, адаптація українського законодавства до *acquis communautaire* є основною метою реформи, що включає в себе численні аспекти *цивільного права*, серед яких *договірне, зобов'язальне право*, а також захист прав *споживачів* та *інтелектуальної власності* [5].

Важливим кроком у цьому процесі стала гармонізація *договірного права*, яка включає впровадження європейських принципів, таких як *добросовісність* та *рівність сторін* у зобов'язаннях. Це вимагає чіткого встановлення механізмів, які сприятимуть виконанню зобов'язань та забезпеченню *правової визначеності*. Так, в Україні поступово започатковуються нові підходи до тлумачення суті та змісту *цивільних правовідносин*, зокрема через введення норм, що гарантують захист прав *споживачів* та *інвесторів* [6]. Європейський

підхід до *прав людини та верховенства права* поступово впроваджується й у *цивільний кодекс України*, що має забезпечити не лише стабільність, але й гнучкість правової системи в умовах швидких змін.

Проте, незалежно від європейських орієнтирів, Україна зазнає серйозних викликів через розгортання військових дій, що розпочалися в 2014 році, і повномасштабного вторгнення Росії в 2022 році. Ці події призвели до істотних змін у соціально-економічному середовищі, які поставили *цивільне право* України перед необхідністю оперативної адаптації. Ситуація, що склалася, унеможливила виконання багатьох прав і зобов'язань, зокрема щодо використання *майна* та укладення *договорів* [7]. Значні територіальні втрати, руйнування інфраструктури, знищення чи пошкодження *майна*, а також переміщення великої кількості осіб призвели до виникнення нових правових проблем, таких як питання *форс-мажору*, *зміни обставин*, нездійсненності або припинення правочинів [8].

Тимчасовий характер багатьох правових актів, прийнятих під час *воєнного стану*, створює додаткові труднощі для забезпечення *правової визначеності*. Закони, спрямовані на врегулювання правових наслідків війни, часто містять специфічні обмеження, які можуть суперечити основним принципам *цивільного права*. Це ставить перед українською правовою системою завдання збереження цілісності і єдності *цивільного законодавства*. Водночас, деякі з тимчасових законів щодо відновлення прав і компенсації за зруйноване *майно* не завжди узгоджуються з європейськими практиками та нормами [4]. Це ще більше підкреслює важливість чіткого розмежування тимчасових заходів та постійних змін, які мають бути впроваджені в рамках європейської гармонізації законодавства.

Відповідно до міжнародного досвіду, ефективна правова адаптація до кризових ситуацій повинна забезпечити не лише швидкий, але й справедливий механізм для відновлення порушених прав. У цьому контексті *цивільне право* України повинно враховувати інтереси *громадян та бізнесу*, захищати їх від

незаконних втрат, а також гарантувати можливість відновлення прав на *майно* та укладення нових *правочинів* після припинення бойових дій [3].

З огляду на це, важливим є удосконалення правових механізмів, спрямованих на підтримку стабільності приватноправових відносин. Це включає в себе розробку нових норм щодо гарантій виконання зобов'язань у надзвичайних умовах, а також вдосконалення інститутів *медіації* та альтернативного вирішення спорів, що є частиною європейської правової практики [6]. Всі ці зміни повинні реалізовуватися з урахуванням сучасних викликів, спричинених *воєнним станом*, і з тим, щоб забезпечити належний захист *прав людини*.

Таким чином, можна стверджувати, що вектор розвитку *цивільного права* України має поєднувати інтереси *європейської інтеграції* з реаліями війни. Врахування європейських стандартів у реформуванні *цивільного законодавства* дозволяє побудувати правову систему, здатну ефективно реагувати на надзвичайні ситуації, зберігаючи принципи *справедливості* та *правової визначеності*, що є основою для майбутнього розвитку та відновлення країни після завершення військового конфлікту [2].

Список використаних джерел

1. Загальна частина цивільного права ЄС: переклад ДЦП, Acquis Group. – К.: Юрінком Інтер, 2020.
2. Конституція України: із змінами і доповненнями.
3. Лук'янова Є.В. Гармонізація цивільного права України з правом Європейського Союзу // Юридичний вісник. – 2022. – №2.
4. Офіційний сайт Верховної Ради України: zakon.rada.gov.ua
5. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, 2014.
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV.

7. Черненко С. Форс-мажор та істотна зміна обставин: правові механізми захисту сторін під час війни // Підприємництво, господарство і право. – 2022. – №5.

8. Шевчук С. Принцип верховенства права в українській правовій доктрині та практиці Конституційного Суду // Вісник Конституційного Суду України. – 2021.

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Юридичний факультет
Кафедра цивільного та господарського права

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИВАТНОПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

тези доповідей учасників III Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 127 річниці заснування Національного університету біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, 15 травня 2025 р.)

Київ 2025

За зміст та якість матеріалів відповідальними є автори публікацій.

Актуальні питання приватноправового регулювання в умовах євроінтеграції: тези доповідей учасників III Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 127-річниці заснування Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ, 15 травня 2025 року.) / За заг. ред. проф. О.Ю. Піддубного. Київ, 2025. 234 с.

У збірнику розміщено тексти наукових доповідей, присвячених дослідженню актуальних питань у сфері приватного права в Україні та перспектив його розвитку і вдосконалення в контексті євроінтеграції.

Розраховано на науковців, викладачів, аспірантів та здобувачів наукового ступеню, а також суддів, адвокатів та практикуючих юристів, спеціалістів у сфері приватного права.